

کنترل غضب در امر به معروف

کلیدواژه: کنترل غضب، افزایش شجاعت، امر به معروف، نهی از منکر.
پرسش: برای تقویت صفت **شجاعت** و کاهش غضب‌های غیر خدایی برای انجام فریضه **امر به معروف**، چه راه‌هایی وجود دارد؟

فهرست مندرجات

۱ - متن کامل پرسش

۲ - پاسخ

۲.۱ - تاثیر وراثت در صفات انسان

۲.۲ - راه‌های کنترل غضب

۲.۲ - راه‌های افزایش شجاعت

۲.۲.۱ - توکل

۲.۲.۲ - ترس از خدا

۲.۲.۲ - یاد خدا

۳ - پانویس

۴ - منبع

متن کامل پرسش

به نظر می‌رسد که قدم اول در اهمال امر به معروف و **نهی از منکر**، نداشتن شجاعت کافی است. احادیث مربوطه را دیده‌ام شبیه به این مضمون که اجل ربطی به انجام این واجب ندارد. آیا راه خاصی برای افزایش شجاعت و کاهش **غضب** وجود دارد؟ (البته احتمالاً بخشی از این غضب و عدم شجاعت ژنتیکی و ارثی است.)

پاسخ

دانشمندان اسلامی برای امر به معروف و نهی از منکر مراتب و درجات و همچنین اقسامی قائل شده‌اند که در کتب مفصله بیان شده است. یکی از **شرايط امر به معروف** چنین بیان شده است: در صورت گمان یا احتمال صحیح یا ترس از ضرر جانی و مالی، امر به معروف واجب نیست، البته اگر معروف یا منکر از اموری باشد که شارع مقدس به آن اهمیت زیاد می‌دهد؛ مثل **اصول دین** یا **مذهب**، حفظ **قرآن مجید**، حفظ عقاید مسلمانان و احکام ضروریه، باید ملاحظه اهمیت آن شود

[۱] **خمینی، سید روح‌الله، توضیح المسائل، ص ۲۹۷-۲۹۸، مسئله ۲۷۹۱ و ۲۷۹۲.**

و این شرط در موارد مهم جاری نیست و گر نه معنا نداشت که **اولیای دین** جان خود را در حفظ اصول فدا کنند.

مسئله حفظ دین به قدری مهم است که **امام حسین** (علیه السلام) جان خویش را در این راه فدا کرد و در جواب برادرشان **مجد حنیفه** که پرسیدند چه باعث شده که با این عجله به این سفر بروید فرمودند: **جدم پیامبر خدا را در عالم خواب دیدم که بمن فرمود: یا حسین اخرج فان الله قد شاء ان یراک قتیلًا؛**

[۲] **مجلسی، مجد باقر، بحار الانوار، ج ۴۴، ص ۲۶۴، مؤسسه الوفاء، بیروت، ۱۴۰۴ ه ق.**

یا حسین خارج شو! زیرا **مشیت خدا** این طور قرار گرفته که تو را کشته ببیند.

← تاثیر وراثت در صفات انسان

قبیل از بیان راه‌های افزایش صفت شجاعت و کنترل نیروی غضب، لازم است نکته‌ای در مورد سؤال بیان شود. قانون وراثت و تأثیر گذاری آن در صفات انسان، مورد تأیید روایات معصومین (علیهم السلام) نیز بوده و واژه‌های «عِرْق» و «اَعْرَاق» که امروز در محافل علمی جهان از آن به «ژن» تعبیر می‌شود، عامل وراثت معرفی شده است. اگرچه نقش وراثت را در خصوصیات افراد نباید از نظر دور داشت، اما برای افزایش شجاعت و کنترل غضب‌های غیر الهی دستوراتی در شرع آمده است که به برخی از آنها اشاره می‌کنیم.

← راه‌های کنترل غضب

از **خشم** در بعضی از روایات به آتش تعبیر شده

- [۱۲] مجلسی، مجد باقر، بحار الانوار، ج ۱۴، ص ۴۶۷، مؤسسه الوفاء، بیروت، ۱۴۰۴ ه ق.
- و این تعبیر لطیف، هم ما را در درک ضرورت وجود خشم در آدمی یاری می‌دهد و هم نسبت به پیامدهای تلخ رهاساختن و عدم مراقبت و کنترل این نیروی عظیم متنبه می‌سازد.
- توجه به پیامدهای خشم به ما کمک می‌کند که این صفت را کنترل کنیم؛ از جمله: خشم خردها را تباه می‌کند و آدمی را از مسیر درست دور می‌سازد،
- [۱۳] آمدی، عبدالواحد، غرر الحکم، ج ۱، ص ۶۵، انتشارات دفتر تبلیغات، قم، ۱۳۶۶، ه ش.
- خشم شدید، منطق را تغییر می‌دهد، ارتباط اجزای استدلال را قطع و موجب پراکندگی فهم و فکر می‌شود،
- [۱۴] مجلسی، مجد باقر، بحار الانوار، ج ۶۸، ص ۴۲۸، مؤسسه الوفاء، بیروت، ۱۴۰۴ ه ق.
- در روایت آمده است: از خشم دوری کن که آغازش دیوانگی و پایانش پشیمانی است.
- [۱۵] آمدی، عبدالواحد، غرر الحکم، ج ۱، ص ۳۰۳، انتشارات دفتر تبلیغات، قم، ۱۳۶۶، ه ش.
- و در زمینه کاهش غضب نیز راه کارهایی آمده است: یادآوری عظمت پروردگار،
- [۱۶] مجلسی، مجد باقر، بحار الانوار، ج ۱۳، ص ۲۵۸، مؤسسه الوفاء، بیروت، ۱۴۰۴ ه ق.
- تغییر موقعیت،
- [۱۷] مجلسی، مجد باقر، بحار الانوار، ج ۷۰، ص ۲۶۴، مؤسسه الوفاء، بیروت، ۱۴۰۴ ه ق.
- وضو گرفتن** با آب سرد و **غسل کردن** و **سکوت**.
- [۱۸] مجلسی، مجد باقر، بحار الانوار، ج ۷۰، ص ۲۷۲.

← راه های افزایش شجاعت

برای تحصیل شجاعت اموری در آیات قرآن و روایات ذکر شده است از جمله:

← توکل

... **امام کاظم** (علیه السلام) می فرماید: کسی که دلش می خواهد قوی ترین مردم باشد، پس بر خدا **توکل** کند. راوی سؤال می کند که اندازه توکل چه مقدار است، حضرت فرمود: غیر از خدا از هیچ کس نترسد.

[۱۰] مجلسی، مجد باقر، بحار الانوار، ج ۶۸، ص ۱۴۳، مؤسسه الوفاء، بیروت، ۱۴۰۴ ه ق.

امیر مؤمنان (علیه السلام) فرمود: توکل بر خدا بهترین تکیه گاه است.

[۱۱] آمدی، عبدالواحد، غرر الحکم، ج ۱، ص ۱۹۶، انتشارات دفتر تبلیغات، قم، ۱۳۶۶، ه ش.

در روایت دیگری پیامبر (صلی الله علیه وآله) از جبرئیل (علیه السلام) پرسید که توکل چیست؟ جبرئیل گفت: توکل عبارت است از: علم به این که مخلوق نه ضرر می‌زند و نه نفع می‌رساند، نه می‌بخشد و نه باز می‌دارد، و عبارت از مایوس بودن از خلق است.

← ترس از خدا

امام صادق (علیه السلام) می فرماید: کسی که از خدا بترسد خداوند همه چیز را از او می‌ترساند و کسی که از خدا نترسد، خداوند او را از هر چیزی می‌ترساند.

انسان باید از خدا بترسد و دل مؤمن باید لبریز از این گونه ترس باشد؛ البته **ترس از خدا** از آن جهت نیست که خدا- نعوذ بالله- موجود ترسناکی است، ترس از خدا معنای و مراتبی دارد. یک معنای ترس از خدا، ترس از **خشم خدا** و **عذاب خدا** در دنیا و آخرت است و منشأ خشم و عذاب الهی، نافرمانی بشر است. انسان اگر از قدرت برتری بترسد، نافرمانی نمی‌کند و چه قدرتی به **قدرت الهی** می‌رسد. معنای دیگر ترس از خدا، لرزش دل در برابر هیبت و **عظمت الهی** است، از چنین ترسی در آیات قرآن به خشیت تعبیر شده است: "انما یخشى الله من عباده العلماء؛"

[۱۲] **سوره فاطر/۳۵، آیه ۲۸.**

از میان بندگان خدا، تنها عالمان هستند که از خدا می‌ترسند.

← یاد خدا

قرآن می گوید: **یاد خدا** آرامبخش دلها است.

[۱۳] **سوره رعد/۱۳، آیه ۲۸.**

از جمله عواملی که باعث نگرانی و اضطراب ما می شوند؛ **ترس از آینده** تاریک و مبهم، گذشته تاریک و آلوده انسان، ضعف و ناتوانی در مواجهه با حوادث طبیعی و دشمنان داخلی و خارجی، **احساس بوجی**، **ترس از مرگ** و... است که وقتی به قدرت بی منتهای الهی و عطاقتی که نسبت به بندگان دارد و این که بی نیاز از عذاب ما می باشد توجه پیدا کنیم به ما آرامش می دهد و توان ما را زیاد می کند.

پانویس

۱. **خمنی، سید روح الله، توضیح المسائل، ص ۳۹۷-۳۹۸، مسئله ۲۷۹۱ و ۲۷۹۲.**
۲. **مجلسی، مجد باقر، بحار الانوار، ج ۴۴، ص ۲۶۴، مؤسسه الوفاء، بیروت، ۱۴۰۴ ه ق.**
۳. **مجلسی، مجد باقر، بحار الانوار، ج ۱۴، ص ۴۶۷، مؤسسه الوفاء، بیروت، ۱۴۰۴ ه ق.**
۴. **آمدی، عبدالواحد، غرر الحکم، ج ۱، ص ۶۵، انتشارات دفتر تبلیغات، قم، ۱۳۶۶، ه ش.**
۵. **مجلسی، مجد باقر، بحار الانوار، ج ۶۸، ص ۴۲۸، مؤسسه الوفاء، بیروت، ۱۴۰۴ ه ق.**
۶. **آمدی، عبدالواحد، غرر الحکم، ج ۱، ص ۳۰۳، انتشارات دفتر تبلیغات، قم، ۱۳۶۶، ه ش.**

- ۸: [↑ مجلسی، مجد باقر، بحار الانوار، ج ۷۲، ص ۴۵۸، مؤسسة الوفاء، بیروت، ۱۴۰۴ هـ ق.](#)
۹. [↑ مجلسی، مجد باقر، بحار الانوار، ج ۷۰، ص ۲۷۲.](#)
۱۰. [↑ مجلسی، مجد باقر، بحار الانوار، ج ۶۸، ص ۱۴۳، مؤسسة الوفاء، بیروت، ۱۴۰۴ هـ ق.](#)
۱۱. [↑ آمدی، عبدالواحد، غرر الحکم، ج ۱، ص ۱۹۶، انتشارات دفتر تبلیغات، قم، ۱۳۶۶، هـ ش.](#)
۱۲. [↑ سوره فاطر/۲۵، آیه ۲۸.](#)
۱۳. [↑ سوره رعد/۱۳، آیه ۲۸.](#)

منبع

[بارگاه اسلام کوئیت، برگرفته از مقاله «کنترل غضب در امر به معروف»، تاریخ بازبینی: ۱۳۹۵/۷/۵.](#)